

bilder och grader kan synas vara sensations-sökeri men fyller en ytterst vällovlig brotts-förebyggande funktion – en slags VDN-märkning till nytta för utsatta personer vid kontakter med de utpekade. Nordblom har arbetat med för syftet acceptabla kriterier i kartläggningen: minst två trovärdiga personer ska oberoende av varandra ha lämnat så pass omfattande uppgifter att den utpekade ryssen med god säkerhet kunnat inplaceras i agentfacket.

Nordbloms bok innebär ett välkommet avbräck för KGB:s och GRU:s verksamhet i Sverige. Ryssarna har förstas protesterat hos UD, men boken har även föranlett ett uttalande från statsrådsberedningen – ett unikt och oklokt elefantinhopp i ett land med fri press.

Barron svingar ibland den ideologiska storsläggan mot sovjetmakten och är då svårsmält i svenskt debattklimat, som tyvärr infekterats av en helig kålsuparteori med ständigt krav på "balans" i bilden av Sovjet och USA. Nordblom har undvikit kommunistätandet för att inte skrämja bort.

"Industrispionage" avrundas med tre sidor tankeväckande frågor. Till dem kan läg-

gas frågan varför en omsvängning skett i utvisningspolitiken. 1982/83 var det meningen att utvisningarna för första gången skulle ske i tysthet, men UD läckte. 1984 har de mildrats ytterligare till att bli tysta vinkar – förmodligen från statsrådsberedningen, där det sällan läcks. Om detta skett av anpasslighet mot Sovjetunionen står det i skarp motsats till Palmes ord på senaste partikongressen.

KGS:s opinionsstyrning går inte att beivra på samma sätt som agentvärning och industrispionage. Den kan bara bekämpas genom avslöjanden och vaksamhet hos de utsatta i media- och opinionsbildarkretsar. Något som enligt min mening borde prövas även i Sverige är offentliga utskottsförhör av amerikansk modell i säkerhetsfrågor. SÄPO saknar idag plattform för att informera om sådan utländsk agentverksamhet, som inte är direkt brottslig men som underminerar demokratin. Tydliga tecken på sovjetisk desinformation och opinionsstyrning har kunnat förmärkas även i Sverige. En ordentlig kartläggning av detta fält skulle kunna bli nästa angelägna bok om KGB:s skumma verksamhet innanför våra gränser.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

Ljusets filosofi – och mörkrets

Filosofi är inget tankesystem, har historikern Eric Voegelin sagt. Det är ljuset som faller över verkligheten.

Orden kan mycket väl beteckna den syn som författaren Tage Lindbom företräder. Lindbom har inte bara i vårt land nått en växande auktoritet som kritiker av den mo-

derna människans ideologiska och teologiska förvirring. Nyligen gavs även den första översättningen av honom ut i USA.

I memoarboken *Omprövning* från 1983 framgick att Lindbom med växande emfas vägrar att tjäna någon idé eller rörelse som förnekar "ljuset", det vill säga sanningen fat-

tad som en transcendent, objektiv verklighet.

Om *Omprovning* var en tämligen översiktlig volym, ställer *Den gyllene kedjan; Falsk och äkta gnos* (Norma Förlag, Borås, 1984. Pris: 60 kr) i gengäld större krav. Boken skildrar nämligen en typ av andlig konflikt eller benägenhet som vi med 1900-talets tänkesätt endast nödtorftigt kan fatta. Fastän Lindbom söker ge något av den idéhistoriska bakgrunden till "gnosis" (ordet betyder egentligen "kunskap"), fordrar ämnet såväl insatthet som mottaglighet hos läsaren.

Gnosis var den lära som gnostikerna förkunnade, dvs de sekter som uppstod under kristendomens första århundranden. Gnostikerna förklarade att Jesu lära visserligen var sann, men att den kunde fattas bara av ett fåtal, en andlig elit. Jesus hade nämligen framburit två former av kristendom, och den högsta formen hade han inte ens anförtrött apostlarna. Fast en del bibelställen ensidigt tolkade kan ge stöd åt gnostikernas idéer, är det klart att vi här möter en grov förvanskning av det kristna budskapet. Istället för en gudomlighet som finns bortom och i världen, och som därigenom skänkt mänskligheten ett frälsningshopp, hävdar gnostikerna att världen *i sig* snarast är ond. Därför kan Gud inte ha något med denna värld att göra. Han finns inte "i" världen, och inte heller hans son Jesus har enligt gnostikerna levt ett jordiskt liv så som den apostoliska kristendomen hävdar. Därmed berövas tillvaron frälsningens möjlighet och blir till en kamp mellan gott och ont. Världen blir skarpt dualistisk.

Fast gnostikerna först bildade tämligen små sekter, har deras tänkesätt efterhand fått stor betydelse. Nya gnostiska varianter har också uppträtt. Den risk för missförstånd av kristendomen som den falska gnos medför har, som Lindbom menar, knappast försvunnit i en värld där visserligen flera människor än någonsin formellt är kristna, men där villkoren för lärans förvaltande också blivit så mycket vanskligare. Den apostoliska kristendomens "gyllene kedja" riskerar därmed att brista, ja, kanske håller just detta på att ske under trycket från samtida heresier.

Nu kan dock inte *all* gnosticism fördömas. Det finns nämligen också den sanna gnos. Det är den *sacra scientia* eller "heliga vetenskap" som Paulus kallar den "Guds hemliga visdom, den fördolda, om vilken Gud, redan före tidsåldrarnas begynnelse, har bestämt att den skall bli oss till härlighet". Den rätta gnos utgör en vetskap om att sanningen existerar såsom en objektiv verklighet före all mänsklig kunskap och före all förvillelse. Den rätta gnos avhåller från all människoförgudning. Den söker inte skapa ett jordiskt paradiset, eller ett jordiskt helvete, ty den fattar på ett intuitivt fullödigt sätt förhållandet mellan skapelse och skapare.

Den sanna gnos kan därmed synas väl så anspråksfull som dess falska motstycke. Men det är knappast rätt. Ty den sanna gnos förnekar inte behovet av att söka bevara kunskap med mänskliga och världsliga medel. Den ser inte med förakt på intellektets oro och arbete. Den sanna gnos är nämligen också vetskapen om att själva fattandet av sanningen måste ges en jordisk och därför ofullkomlig form. Sker inte detta, förvanskas nämligen den "heliga vetenskapen" till oigenkännlighet på det mänskliga åsiktstorget. För att hindra att så sker har dogmer, lärobyggnader och traditioner uppstått, liksom kyrkliga kulturer. Fastän allt detta är försök att fixera en lära, vars innersta undrandrar sig full kodifiering, har det en helt nödvändig roll att spela. Det är denna lärans och kultens principiella roll som bl a vår tids teologer har haft så svårt att fatta. En uppenbarelse utan dogmer är som en vätska utan kärl.

I förhållande till gängse tolkningar av gnos är *Den gyllene kedjan* på visst sätt unik. Vanligen ses hela gnos-frågan ur heresiens och renlärighetens synpunkt. Lindboms tes om "äkta gnos" är värdefull. Men också de paralleller han drar mellan detta slags kristendom och buddhism respektive platonism har stort självständigt värde.

Den som inte fruktar en visserligen krävande men likväl klar och utvecklande bok kan rådats att läsa *Den gyllene kedjan*.